

Reiserapport Tbilisi, februar 2024

31.01.24 – 28.02.24

Lars Hallaråker Hellesø-Knutsen
Bergen Arkitektøgskole

Prosjektet

Feltarbeidet i Tbilisi skulle vise seg å tjene som et viktig grunnlag for mitt diplomprosjekt i arkitektur ved Bergen Arkitektthøgskole våren 2024 med navnet *Learning From Tbilisi: A Study of Architectures of Everyday Life*. Prosjektet var en studie av balkonger og selvbygde tilbygg i Tbilisi, med et fokus på uformell bruk og rom som sosialt territorium. Prosjektet var inspirert av Henri Lefebvre og Michel de Certeaus teorier om hverdagsliv (everyday life), og tok form som en refleksiv, praksisbasert studie med et underliggende mål om å diskutere arkitekters metoder.

Tbilisi, Georgia

Valget om å jobbe i Tbilisi ble tatt etter at jeg hadde lest meg opp på den politiske situasjonen i Georgia etter krigene i Sør-Ossetia og Abkhazia i 2008, samt hvordan den russiske invasjonen av Ukraina i 2022 har vært med på å øke spenningsnivået i landet ytterligere. Konflikt og uroligheter er imidlertid ikke et nytt fenomen i Georgia, og landets dramatiske samfunnsomveltninger kan spores og forstås ved å studere Tbilisis mangfoldige kulturlandskap.

Balkongene

Fra tidlig av ble jeg oppmerksom på balkongene som en mulig protagonist. Postkort-Tbilisi består gjerne av de tradisjonelle balkongene fra byens eldre nabolag (Dzveli Tbilisi, Sololaki etc.), og ved flere anledninger ville jeg se aliaset "the city of balconies" bli brukt om byen. Mesteparten av bygningsmiljøene fra de eldre nabolagene er bygget opp på 1800-tallet, ettersom byen ble så godt som jevnet med jorden i kamper med perserne i 1795. Før dette fantes det ulike hustypologier både med balkonger, flate tak og svalganger (courtyard galleries), men en ny europeiskinspirert typologi vokste fram på 1800-tallet med intime bakgårder, og ofte generøse balkonger vendt mot gaten.

Som en del av Sovjetunionen opplevde Tbilisi en rask og radikal byutvikling i løpet av 1900-tallet, og mange nye nabolag vokste fram, som Gldani, Dighomi og Saburtalo. Sovjetunionens boligpolitikk påvirket boforhold gjennom fortetting der eksisterende bygninger ble omgjort til bofellesskap ("kommunalki"), samt gjennom oppsetting av nye prefabrikerte boligblokker (som "Khrusjtsjovka" og "Brezjnevka"). I Tbilisi, så vel som i andre post-sovjetstater, vokste det fram en kultur for å bygge på de eksisterende leilighetene gjennom ulike tilbyggsmetoder. Disse tilbyggene blir ofte referert til som "apartment building extensions" eller "kamikaze loggias". Jeg valgte å se nærmere på dette fenomenet og fant at de selvbygde tilbyggene i mange tilfeller hadde likheter med balkongene i Dzveli Tbilisi - som gjerne også hadde blitt tettet igjen, bygget på og transformert i tråd med beboeres skiftende behov. Etter Sovjetunionens fall på starten av 90-tallet opplevde Tbilisi en tid med mye politisk usikkerhet og lite faktisk regulering. Eksisterende reguleringer ble ikke respektert, og Tbilisi befant seg i en periode med det Joseph Salukvadze kaller "Do-It-Yourself urbanism".¹ I dag kan uformelle byggeprosjekter ses i store deler av byen, og kulturen for selvbygging står fortsatt sterkt, til tross for strengere byggeforskrifter og oppfølging av ulovlig bygde prosjekter.

Feltoppholdet

Jeg var i Tbilisi 31. januar til 28. februar 2024. Jeg jobbet hovedsakelig i nabolagene Dzveli Tbilisi, Sololaki og Dighomi, men i løpet av den første tiden besøkte jeg også nabolag som Gldani, Saburtalo, Vake og Vera. Turen bestod på den ene siden av praktisk feltarbeid, der jeg samlet inn en betydelig mengde fotomateriale, snakket med beboere i ulike nabolag og forsøkte å studere balkonger og tilbygg ikke bare fra utsiden, men også fra innsiden. På den annen side søkte jeg etter øvrig kildemateriale i antikvarier og på nasjonalbiblioteket. Bøker av arkitekturhistoriker Vakhtang Beridze har vært en uvurderlig kilde til å forstå utviklingen i Tbilisi's eldre nabolag.² Jeg gjorde også en byvandring med en professor i urban utviklingshistorie ved Free University of Tbilisi, samt besøkte Tbilisi Open Air Museum of Ethnography og andre museer. Metodisk forsøkte jeg på den ene siden å få et så bredt som mulig overblikk over byen i dag, byens historie, og eksisterende og historiske bygningstypologier, og på den annen side gjorde jeg en håndfull casestudier av utvalgte balkonger og tilbygg.

[1] Salukvadze, Joseph and Golubchikov, Oleg (2016). *City as geopolitics: Tbilisi, Georgia - A globalizing metropolis in a turbulent region*

[2] Beridze, Vakhtang (1958). *Tbilisi*

YCA

MAP 18-2

Balkong, Anton Purtseladze street

Tilbygg, tidligere svalgang, Galaktion Tabidze street